

بهشی سهوتهم : خاوهنداری، سیستمی باچ و کهرتی خانووبه ره لهههریمی کوردستان

01-02-2022

نووسه رهکان

مهحموود بابان

کورتە : به پپی یاسای وه به رهینان، پرۆژهکانی وه به رهینان و له نیویاندا پرۆژهکانی نیشته جیوون به ناوی وه به رهین ده کرین یا خود له وانه شه به مولکیهت زهوی پرۆژه که هی وه به رهینه ر خوی بووبیت و مولهتی له وهزارهتی شارهوانی و گهشتوگوزار یان وهزارهتی ئاوه دانکردنه وه و نیشته جیکردن وه رگرتبیت. واته له ههردوو رهوشه کهدا خاوهن مولک خاوهنی پرۆژه کهیه، هه رچه نده هه ندیک له پرۆژهکان دواي ته واوبوونیان وه کالهت کراوه ته وه و ده کریت به ناوی کپاره وه.

بهرابی

له یاسای وهبه رهینانی هه ریمی کوردستان، ژماره 4 ی سالی 2006، ماددهی 4، به شی 3 دا هاتوو، "ئهو زهویبانهی که بۆ پرۆژهکانی وهبه رهینان تهرخانکراون، به پپی ئه م یاسایه، به نرخیکی هاندەر که دهسته پپشنیاری دهکات یان به خۆراییی به ناویان بکات، به مه رجیک سروشت و گرنگی ئه و پرۆژانه و، پپو یستیهکانی به رژه وهندی گشتی له کاتی به ناوکردندا له به رچاو بگرییت. ئه مهش به ده ر له حوکمهکانی یاسای فرۆشتن و به کریدانی سامانهکانی میریی کارا له هه ریمدا" [1]. له م بپگه وهیه چه ند کپشه یهکی سه رهکی بۆ وهبه رهینان له که رتی خانوو به رده دا دپته پپش، که ئه وانپش برپیتن له مولکیهت (خاوه ندریتی یه که کان) و سیستمی کۆکردنه وهی باج و له هه ریمی کوردستان. له به شی حه وتهمی ئه م زنجیره هه لسه نگاندنه دا هه لوهسته له سه ر کپشهکانی ئپستا و داهاوووی مولکیهت و سیستمی کۆکردنه وهی باج وه رگرتن ده که ین.

به پپی یاسای وهبه رهینان، پرۆژهکانی وهبه رهینان و له نیویاندا پرۆژهکانی نپشته جپبوون به ناوی وهبه رهین ده کرپن یاخود له وانه شه به مولکیهت زهوی پرۆژه که هه وه به رهینەر خۆی بوو پیت و مولهتی له وهزارهتی شارهوانی و گه شتوگوزار یان وهزارهتی ئاوه اندکردنه وه و نپشته جپکردن وه رگرتپیت. واته له هه ردوو ره وشه که دا خاوه ن مولک خاوه نی پرۆژه که یه، هه رچه نده هه ندیک له پرۆژهکان دوا ی ته واو بوونیان وه کالهت کراوه ته وه و ده کرپت به ناوی کپباره وه.

خاوه ندری و کپشهکانی به ناوکردن له داهاووودا

ئه وهی لپزه دا جپگه ی سه رنجه به ناوکردنی خانوو و شوقه کان له لایه ن کۆمپانیا و نووسینگهکانی خانوو به ره وه یان نووسینگهکانی سه ر به وه به رهینەر ۆمه لیک مه ترسیی هه یه، که له به شی چواره می ئه م زنجیره یه دا، به کورپی ئاماژه مان به جیاوازی و به شیک له مه ترسییهکانی کرا، به لام ئه وهی لپزه دا ئاماژه ی بۆ ده که ین مه ترسییهکی گه وره تره، ئه وپش بۆ نموونه ئه گه ر خانوو یه ک یان شوقه یه ک به ناو کپباره وه بگرییت، ئه وا به ته نیا له لایه ن کۆمپانیا و نووسینگهکانی خانوو به ره ده پیت، به تایبهت له پرۆژهکانی نپشته جپبووندا، که ئه مهش واتای ئه وه ده دات که له ئه گه ری مایه بوو جپبوون یاخود داخستنی کۆمپانیاکاندا مه له فی به ناوکردنی ئه و مولکه له دامه زراوه فه رمییهکانی ده ولته دا تۆمار نه کراوه و، هپشتا به ناوی وهبه رهینەر وه یه و نه گۆر دراوه ته سه ر ناوی ئه و کپبارانه ی یه که کان یان کپروه. ئه مهش مه ترسییهکی جیدیه له ئپستا و داهاووودا، هه ربۆیهش ئه وانیه یه کهکانی فلۆریا ستی و پرۆژهکانی دیکه یان کپروه دوا ی چه ند سالیک له ماوه ی یاسایی کاتی ته واوکردنی پرۆژهکان ناتوان هپج سکالایه ک تۆمار بکه ن و مافه کان یان وه برگه نه وه.

بابه تیکی دیکه ی خاوه ندری له م پرۆژه به دا برپتیه له تۆمار نه کردنی مولکهکان و وه رگرتنی بری پاره یه ک له لایه ن وهبه رهینەر و کۆمپانیاکانی عه قاراته وه له کاتی کپین و فرۆشتندا که له هه ردوو لایه ن وه رده گرییت، به تایبهتپش له پارپزگای سلپمانی، هه روه ها ئه م بره پارهش دیار نییه له جیاتی تا پۆ کردن یاخود ته نیا به ناوکردن له نیو فایلی کۆمپانیاکاندا که بره که شی له پرۆژه یه که وه بۆ پرۆژه یه کی دیکه جیاوازه، ئه وهی لپزه دا جپگه ی سه رنجه، ئه گه ر له داهاووودا دامه زراوه ی حوکمهت به ناوکردنی خانوو پرۆژهکان بکات، ده پیت کپبار دووباره پاره ی به ناوکردن بدات یاخود ئه و بره ی دراوه به کۆمپانیا و خاوه ن عه قاراتهکان له کاتی کپین و فرۆشتندا ئه ژمار ده کرپت، چونکه ئه و به ناوکردنه ی ئپستا ته نیا له لایه ن کۆمپانیای وهبه رهینەر وه یه و له ده ره وه ی فه رمانگهکانی تا پۆیه.

کۆکردنه وهی باج و پرۆژهکانی نپشته جپبوون

خالیکی دیکه گرنگ بابتهی کۆکردنه وهی باجه. بۆ نموونه ئه گه ر ده ولته مندیک چه ند خانوو ی له ده ره وهی پرۆژهکان هه پیت، ئه وا سه رجه میان له 12 مانگی کرپ، یه ک کرپیان بۆ ده ولت ده گه رپتته وه، به لام ئه گه ر هه مان که س له پرۆژهکانی نپشته جپبوون چه ند خانوو یه کی هه پیت، ئه وا هپج کرپیهکی له کرپی سالانه بۆ ده ولت ناگه رپنپتته وه و ده توانپت چه ند تاوه رپک به کرپ بدات، چونکه له فه رمانگهکانی حوکمهتا یه کهکان به ناوی وهبه رهینەر وه که یه نه ک خاوه نی ئپستای یه کهکان!

